



Regelenheten

Heléne Ström

BESLUT
2015-06-25

Dnr 4.6.18-13820/14
Delg.

SLU
Institutionen för växtförädling
230 53 Alnarp

Tillstånd för fältförsök med genetiskt modifierade äppel- och pärongrundstammar

Jordbruksverkets beslut

Jordbruksverket ger er tillstånd för avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade äppel- och pärongrundstammar. Detta tillstånd gäller till och med den 31 december 2019.

Villkor för beslutet

1. Ni ska följa det ni har åtagit er att genomföra i ansökan. Utöver det ska ni följa nedanstående villkor.
2. Ni ska varje år som försöket pågår skriftligen informera den berörda kommunen och annonsera i relevant lokalpress om att försök med genetiskt modifierade grundstammar pågår i Lomma kommun. Kopior av informationen och av den publicerade annonsen ska ha kommit in till Jordbruksverket senast den 15 mars varje år.
3. Ni ska varje år ge försöksutförarna noggranna skriftliga instruktioner om hur försöken ska genomföras och skötas. En kopia av de skriftliga instruktionerna ska ha kommit in till Jordbruksverket före den 31 augusti 2015.
4. De skördade äpplena och päronen ska transporteras, hanteras och lagras på ett sådant sätt att det inte finns en risk för inblandning i annan frukt som ska användas som livsmedel. Vid all transport och lagring, oavsett om äpplena/päronen ska användas vid analyser eller destrueras, ska det genom märkning framgå att det är frågan om äpplen/päron som odlats på genetiskt modifierade grundstammar.
5. Senast den 31 december varje år som fältförsök genomförs ska ni lämna in en rapport. Rapporteringsformuläret som ni ska använda finns på Jordbruksverkets webbplats. Det sista årets rapport ska vara en slutrapport i samma formulär.
6. Året efter att försöket har avslutats och träden avverkats ska utsättningsplatsen övervakas för förekomst av rotskott. Eventuella rotskott ska förstöras.

Beskrivning av ärendet

Den 22 december 2014 ansökte ni om att under åren 2015-2019 få genomföra avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade päron- och äppelgrundstammar. Ansökan har kompletterats vid fler tillfällen. Ansökan omfattar genetiskt modifierade kloner av pärongrundstammen BP10030 och äppelgrundstammarna

M9 och M26. Ni har haft tillstånd för avsiktlig utsättning med äppelgrundstammarna sedan år 2000 och pärongrundstammarna sedan 2004.

Grundstammarna har tillförts rolB-genen från *Agrobacterium rhizogenes*. *A. rhizogenes* kan infektera växter och ett symptom är en ökad rottillväxt. Det är inte klarlagt hur genen ger en förbättrad rotning men sannolikt ökar känsligheten för auxin. Samtliga kloner har även tillförts en selektionsgen, *nptII*, från *Escherichia coli* som ger tolerans mot antibiotika som kanamycin och neomycin. Som ytterligare markörgen har även *gus*-genen använts, men har eliminerats i alla kloner utom i en päronklon.

Försöksplatsen är ca 16 000 m² stor och belägen på Alnarps universitetsområde i Lomma kommun. En karta över försöket har bifogats ansökan.

Syftet med försöket är att utvärdera inverkan av de genetiskt modifierade grundstammarna på tillväxtegenskaper hos de ympade sorterna för kommersiell potential. Försöket syftar också till att kontrollera stabiliteten hos de modifierade egenskaperna och att utvärdera rotningsförmågan hos de transgena grundstammarna.

I ansökan föreslagna skyddsåtgärder

Ni har i enlighet med 2 kap. 3 § miljöbalken (1998:808) föreslagit en rad förebyggande skyddsåtgärder. De mest betydande redovisas nedan.

Grundstammarna kommer inte att tillåtas blomma. Detta förhindras antingen genom att konventionella sorter ympas på de genetiskt modifierade grundstammarna eller genom nedklippning. Eventuella rotskott kommer att tas bort. Om trädet bryts kommer hela trädet att avlägsnas för att förhindra grundstammen från att bilda rotskott.

Försöken kommer att besiktigas en gång per månad under vegetationsperioden. Observationer kommer att göras med avsikt att registrera eventuella skillnader mellan träd ympade på genetiskt modifierade grundstammar respektive icke genetiskt modifierade grundstammar.

Skördade äpplen och päron som inte används till analys ska destrueras.

Plantering och skörd sker manuellt. Utsättningsplatsen är omgärdad av stängsel för att utestänga större djur som harar och kaniner. När försöket avslutas kommer träden att grävas upp och brännas. Marken kommer att plöjas för att eliminera de rotrester som eventuellt kan finnas kvar.

Inkomna synpunkter på ansökan

Tidigare ansökningar om fältförsök med de genetiskt modifierade grundstammarna har remitterats. Eftersom det getts fler tillfällen för att yttra sig om grundstammarna så valde Jordbruksverket att inte skicka ansökan på remiss. Jordbruksverket informerade istället Gentekniknämnden, Lantbrukarnas Riksförbund, Livsmedelsverket, Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen om ansökan och erbjöd de möjligheten att yttra sig.

Gentekniknämnden svarar att de har yttrat sig tre gånger tidigare om ansökan utan att ha haft invändningar. Det har inte inträffat några oförutsedda händelser under de 15 respektive 11 år som träden vuxit i fält. Gentekniknämnden ser därför ingen anledning till att försöken skulle avbrytas.

Enligt 2 kap. 10 § förordningen (2002:1086) om utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön ska allmänheten och andra intresserade ges tillfälle att yttra sig innan Jordbruksverket beslutar i ärenden om fältförsök. En sammanfattning av ansökan har lagts ut på Jordbruksverkets webbplats och det har därigenom funnits möjlighet att lämna synpunkter på ansökan.

De flesta synpunkter som Jordbruksverket har mottagit är av mer allmän natur, d.v.s. generella uttalanden om fördelar eller nackdelar med GMO. Dessa redovisas inte. En fråga gäller dock om det är tillräckligt med att plöja marken för att eliminera rötterna efter avslutat försök då trädens rotningsförmåga har förbättrats. Jordbruksverket gör bedömningen att de flesta rotbitar kommer att slitas sönder och torka ut vid plöjning. Även om vissa rottdelar eller rotsystem skulle överleva så är det låg sannolikhet att det skulle skapas nya skott från roten. För att säkerställa att detta ändå inte sker ska SLU övervaka platsen året efter avslutat försök.

Behöriga myndigheter i EU enligt direktiv 2001/18/EG om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön, har getts möjlighet att yttra sig över en sammanfattning av ansökan. Jordbruksverket har inte fått in några synpunkter från dessa myndigheter.

Naturvårdsverket har getts tillfälle att yttra sig över ett förslag till beslut i enlighet med 2 kap. 11 § förordningen om utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön.

Naturvårdsverket anser att ansökan och riskbedömningen är svagt underbyggd med hänseende till att försöken pågått i femton år men accepterar Jordbruksverkets förslag till beslut och villkor.

Motivering

Sammantagen bedömning

Vid en sammantagen bedömning av miljöriskbedömningen och den övriga bedömningen anser Jordbruksverket att fältförsöket är säkert för människors hälsa och miljö, är etiskt försvarbart samt uppfyller övriga krav. Jordbruksverket bedömer att de risker som finns motverkas av de riskhanteringsåtgärder som ni har åtagit er och de villkor som ställs i beslutet.

Jordbruksverket anser därmed att tillstånd för verksamheten kan lämnas.

Jordbruksverkets miljöriskbedömning

Jordbruksverket anser att ni har lämnat en riskbedömning som är rimlig och bedömer att de föreslagna skyddsåtgärderna är tillräckliga för att skydda människors hälsa och miljö. Jordbruksverket bedömer att de föreslagna skyddsåtgärderna är tillräckliga för att förhindra omedelbara eller fördröjda, direkta eller indirekta negativa effekter på människors hälsa eller miljö.

Tillstånd för försök med äppelgrundstammarna gavs år 2000, 2004 och 2009 och pärongrundstammarna 2004 och 2009. En redovisning av Jordbruksverkets miljöriskbedömning för avsiktlig utsättning av äpple-, och pärongrundstammar finns i beslut från den 19 juli 2004 (dnr 22-1227/04). Jordbruksverket har återigen granskat ansökan och miljöriskbedömningen. Det har inte framkommit ny information från rapporteringen av de utförda försöken eller från annan forskning som ändrar den tidigare miljöriskbedömningen som Jordbruksverket utfört. Fältförsöket omfattar odling och hantering av plantorna. Inga frukter kommer att användas som foder eller livsmedel.

Övrig bedömning

Slutsats av övrig bedömning

Jordbruksverket har identifierat samhällsnytta med fältförsöket och har inte kunnat identifiera några särskilda etiska aspekter som talar emot ett godkännande av ansökan.

Miljöbalkens hänsynsregler

Ni har mångårig erfarenhet av genetiskt modifierade växter och försöksverksamhet med genetiskt modifierade växter. I ansökan finns information som visar att kunskapen om de genetiskt modifierade grundstammarna är tillräckligt god och växten är tillräcklig och försöksupplägg och föreslagna skyddsåtgärder visar på en insikt i den potentiella miljöpåverkan som kan föreligga med verksamheten. Jordbruksverket bedömer att ni uppfyller kunskapskravet (2 kap. 2 § miljöbalken).

Jordbruksverket bedömer att försöksupplägg och föreslagna riskhanteringsåtgärder, tillsammans med villkoren i detta beslut, innebär att bästa möjliga teknik används vid försöket (2 kap. 3 § miljöbalken).

Jordbruksverket gör bedömningen att valet av försöksplats inte innebär att verksamheten medför någon olägenhet för människors hälsa eller miljön (2 kap. 6 § miljöbalken).

Jordbruksverkets etiska bedömning

Jordbruksverket anser att endast etiska aspekter som rör den ansökta verksamheten ska bedömas. De etiska överväganden som görs i det här beslutet berör därmed bara fältförsöket i fråga.

Ett enskilt fältförsöks allmännyttiga värde handlar vanligen i första hand om kunskapsinsamlande och utveckling av handlingsalternativ. Jordbruksverket bedömer att fältförsöket med äpple och pärongrundstammarna har möjlighet att besvara ytterligare frågor om de processer som kontrollerar rotning hos träd. Det är även viktigt för den svenska trädgårdsnäringsens konkurrenskraft att det bedrivs försök för utvärdering och anpassning av tänkbara produkter för svenska förhållanden.

Jordbruksverket kan inte se att närvaron av de införda generna eller egenskaperna som uttrycks vid den sökta användningen skulle kunna uppfattas som stötande eller stridande mot god sed och allmän ordning. Jordbruksverket

kan inte heller se att fältförsöket nämnbart skulle kunna påverka andra etiska aspekter negativt såsom ändrade arbetsförhållanden eller kulturmiljö.

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 13 kap. 12 § miljöbalken krävs tillstånd för att genomföra en avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer.

Av 2 kap. 7 § miljöbalken framgår att kraven i 2 kap. 2-5 §§ och 6 § första stycket gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskilt beaktas nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder. Av propositionen till miljöbalken 1997/98:45, del 1 följer att hänsynsreglerna i miljöbalken ska tillämpas så att inte orimliga krav ställs på verksamhetsutövaren med hänsyn till den effekt som skyddsåtgärder och försiktighetsmått kommer att ha på miljön och kostnaderna för dessa åtgärder. Vidare anges att någonstans går en gräns där marginalnyttan för miljön inte uppväger de kostnader som läggs ned på försiktighetsmått. Detta gäller oavsett vilken verksamhet det rör sig om.

Enligt 13 kap. 8 § miljöbalken ska avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer föregås av en utredning, som ska kunna läggas till grund för en tillfredsställande bedömning av vilka hälso- och miljöskador som organismerna kan orsaka.

Enligt 13 kap. 10 § miljöbalken ska särskilda etiska hänsyn tas vid verksamhet med genetiskt modifierade organismer. I propositionen till miljöbalken 1997/98:45, del 2, utreds vad det kan betyda att etiska hänsyn ska tas. Bland annat har människan ett ansvar att förhindra allvarliga störningar i de ekologiska systemen liksom att se till att olika gentekniska tillämpningar inte uppfattas som stötande eller stridande mot god sed och allmän ordning (sid. 159). Etisk värdering handlar om att göra en avvägning mellan olika intressen. I kraven på särskilda etiska hänsyn ligger enligt propositionen till miljöbalken även att genteknisk verksamhet bör tillåtas endast om den medför en samhällsnytta, dvs. en nytta som inte begränsar sig till verksamhetsutövaren, utan som också har ett allmännyttigt värde (sid. 160) De etiska hänsyn som ska tas vid användningen av genteknik rör inte bedömning av tekniken som sådan (sid. 163).

Enligt 13 kap. 13 § miljöbalken får tillstånd lämnas endast om den verksamhet som ansökan avser är etiskt försvarbar.

Hur du överklagar

Du kan överklaga detta beslut till Mark- och miljödomstolen i Växjö. Överklagandet ska vara skriftligt. När du överklagar ska du skriva

- vilket beslut du överklagar
- hur du vill att beslutet ska ändras
- varför du tycker att det ska ändras.

Du ska adressera ditt överklagande till mark- och miljödomstolen, men skicka eller lämna det till:

Jordbruksverket**551 82 Jönköping**

Ditt överklagande måste ha kommit in till Jordbruksverket inom tre veckor från den dag som du tagit del av beslutet.

Övriga upplysningar

Ändrade förhållanden samt nya uppgifter som har betydelse för riskbedömningen ska anmälas till Jordbruksverket. Detta framgår av 2 kap. 15 § förordningen om utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön.

Det finns bestämmelser om transport och märkning i Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2003:5) om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade växter.

I detta ärende har avdelningschefen Olof Johansson beslutat. Heléne Ström har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Staffan Eklöf och verksjuristen Stina Nilsson deltagit.

Olof Johansson

Heléne Ström